

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מה בין פסח ראשון לשני

(צ"ה א') משנה: מה בין פסח הראשון לשני?

הראשון אסור בכל יראה ובל ימצא. והשני חמץ ומצה עמו בבית.

הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו.

זה וזה טעונים הלל בעשייתן (בהקרבתם), ונאכלין צלי, על מצה ומרורים. ודוחין את השבת.

תנו רבנן: "כִּכְל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ", במצוה שבגופו הכתוב מדבר (כגון סדר עבודותיו ואכילתו צלי. אבל לא למצוות שאינן בגופו, כגון השבתת שאור). מצוה שעל גופו מניין (כגון מצה ומרור שהן דברים אחרים ובאים חובה לו), תלמוד לומר "על מצות ומרורים יאכלהו".

(ומבאר) "יעשו אותו" (לשון רבים), שאין שוחטין את הפסח (שני לכתחילה) על היחיד. דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן (אחר אדם נוסף).

תנו רבנן: "כִּכְל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ", יכול כשם שהראשון אסור בכל יראה ובל ימצא, כך שני אסור בכל יראה ובל ימצא? תלמוד לומר "על מצות ומרורים יאכלהו". ואין לי אלא מצות עשה, מצות לא תעשה מנין? תלמוד לומר "לא ישאירו ממנו עד בקר". ואין לי אלא מצות לא תעשה שניתק לעשה, מצות לא תעשה גמור מנין? תלמוד לומר "ועצם לא ישברו בו". מה הפרט מפורש מצות עשה, ולא תעשה שניתק לעשה, ולא תעשה גמור, אף כל מצות עשה, ולא תעשה שניתק לעשה, ולא תעשה גמור.

בכלליה ד'מצות ומרורים' מאי קא מרבי? צלי אש. בפרטיה מאי ממעיט ליה? השבתת שאור. איפוך אנא! מצוה דגופיה עדיף.

בכלליה ד'לא ישאירו ממנו עד בקר' מאי קא מרבה ליה? לא תוציא ממנו¹. בפרטיה מאי קא ממעט ליה? לא יראה ולא ימצא. איפוך אנא! מצוה דגופיה עדיף.

(צ"ה ב') בכלליה ד'עצם לא ישברו בו' מאי קא מרבה? אל תאכלו ממנו נא. בפרטיה מאי קא ממעט? לא תשחט על חמץ דם זבחי. איפוך אנא! מצוה דגופיה עדיף.

(שנינו במשנה) הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. מנא הני מילי?

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: אמר קרא "השיר יהיה לכם פליל התקדש חג"², לילה המקודש לחג טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג אין טעון הלל.

¹ לאו הניתק לעשה הוא, דכתיב בבית אחד יאכל לא תוציא וגו', ומשמע, לא תוציא לאוכלו, אלא בבית אחד יאכל, בעמוד והחזר קאי אם הוציאו. ולית ליה להאי תנא הא דתני בכיצד צולין (פ"ה א') האוכלו הרי זה בלא תעשה ד'ובשר בשדה טרפה' (שמות כב), אלא מותר להחזירו ולאוכלו. רש"י.

² ישעיהו לכט. השיר יהיה לכם ביום שתגאלו מן הגלות, כליל התקדש חג, כמו שאתם נוהגים לשורר כליל התקדש חג. ואין לך לילי חג להטעין שירה חוץ מלילי פסחים על אכילתו. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
 בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
 ויבדלחט"א הרב אשר וייס
 והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
 הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
 עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

זה וזה טעונין הלל בעשייתן כו'. מאי טעמא?

איבעית אימא: לילה קא ממעט, יום לא קא ממעט.

ואיבע"א: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל?!

(שנינו במשנה שגם פסח שני דוחה שבת ומדייק) שבת אין, טומאה לא (דוחה פסח שני). מתניתין דלא כרבי יהודה, **דתניא:** (פסח שני) דוחה את השבת, ואין דוחה את הטומאה. רבי יהודה אומר: אף דוחה את הטומאה.

שיטות הראשונים

הוצאת פסח שני מן הבית: אמרין, בכלליה ד'לא ישאירו ממנו עד בקר' מאי קא מרבה ליה? לא תוציא ממנו. **והרמב"ם** כתב "מה בין פסח ראשון לפסח שני? הראשון אסור בחמץ ב'בל יראה' וב'בל ימצא'... ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה... אבל פסח שני... ומוציאין אותו חוץ לבית אכילתו... ושניהם דוחין את השבת... ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור..."³
האם גם פסח שני דוחה את הטומאה: פסק הרמב"ם כתנא דמתניתין, שפסח שני דוחה רק שבת, אבל לא את הטומאה. ודלא כרבי יהודה.⁴

שחיטה בג' כיתות: כתבו תוספות, בתוספתא קתני נמי הראשון נשחט בג' כיתות, ואין השני נשחט בג' כיתות. והכא תנא ושייר.⁵

אכילת פסח הבא בטומאה וכניסה למקדש

(צ"ה ב') **משנה:** הפסח שבא בטומאה (כגון שרובם טמאים) לא יאכלו ממנו זבין וזבות, נידות ויולדות.⁶

(המשך משנה: (1) ואם אכלו (זבים וזבות וכו') פטורין מכרת (דאוכל קדשים בטומאה, כדילף בברייתא בגמרא, אבל מביאת מקדש לא פטרינהו רחמנא). (2) ורבי אליעזר: פוטר (אותם מכרת) אף על ביאת מקדש (בטומאה).

בעי רב יוסף: דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל בפסח הבא בטומאה (מקום שלא הותרו להיכנס לשם, שאין שם צרכי פסח, ואפילו כהנים אסורים להיכנס לשם אלא לצורך), מהו. מדאישתרי טומאת עזרה, אישתרי נמי טומאת היכל; או דילמא מאי דאישתרי אישתרי, מאי לא אישתרי, לא אישתרי.

אמר רבא: אמר קרא⁸ (בפסוק המצוה על שילוח טמאים מן המחנה) "וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה" אפילו מקצת מחנה (שכינה,

³ דברי הרמב"ם צ"ב טובא, וראה מה שתמה הכסף משנה, ומה שכתב לתרץ ולהגיה ברמב"ם. וראה 'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה מאי קמרבה).

⁴ מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח יטו).

⁵ דשייר נמי ביקור ד' ימים, דליתיה בשני כדאמר בגמרא (צ"ו א'). מקורות: תוספות (צ"ה א', ד"ה מה בין).

⁶ דגבי טמא לנפש כתיב 'איש', איש נדחה ואין ציבור נידחין. אבל גבי זיבה, אף ציבור נדחין, בפרק אלו דברים (פסחים ס"ז א'). רש"י.

⁷ משום דכתיב 'אל יבא בכל עת', וזה שנכנס בטומאה, יכול יתחייב על ביאת מקדש בטומאה? רש"י.

⁸ במדבר, פר' נשא, ה.ב: "צו את בני ישראל וישלחו וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש".

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מן ההיכל⁹.

איכא דאמרי (לקולא): אמר רבא אמר קרא "וישלחו מן המחנה... אל מחוץ למחנה תשלחום". כל היכא דקרינן ביה "אל מחוץ למחנה תשלחום" (שצריך להוציאם לגמרי, אף מן העזרה), קרינן ביה "וישלחו מן המחנה" (מקצת מחנה, היכל).

(צ"ו א') בעי רב יוסף, דחקו טמאי מתים ואכלו אימורי פסח הבא בטומאה (כגון כליות ויותרת הכבד), מהו (האם חייבים כרת משום אוכלי קדשים בטומאה)? מדאישתרי טומאת בשר (הקרבו) אישתרי נמי טומאת אימורין (שלא חייבים כרת על אכילתם בטומאה). או דילמא מאי דאישתרי אישתרי, מאי דלא אישתרי, לא אישתרי.

אמר רבא: כל היכא דליתיה לטומאת בשר, ליתיה לטומאת אימורין.

שיטות הראשונים

למי הותר קרבן פסח הבא בטומאה: לגבי פסח הדוחה טומאה, כתב הרמב"ם "וכל קרבן שקבוע לו זמן... - דוחה את השבת ואת הטמאה; ולא כל הטמאות הוא דוחה, אלא טמאת המת לבדה... אבל הטמאים בטמאה אחרת, כגון זבין וזבות ונדות וטמאי שרץ ונבלה וכיוצא בהן - לא יתעסקו בו ולא יכנסו לעזרה, ואף על פי שנעשה בטמאה..." ולגבי אכילת פסח שהקריבוהו בטומאה כתב, "ואינו נאכל לכל טמא, אלא לטמאי מת שנדחת להם הטמאה הזאת, ולכיוצא בהם מטמאי מגע טמאות. אבל הטמאים שהטמאה יוצאה עליהם מגופם, כגון זבים וזבות, נדות ויולדות ומצרעים - לא יאכלו ממנו, ואם אכלו, פטורין."¹⁰

זבים וזבות וכדומה, שאכלו פסח בטומאה ונכנסו לעזרה: פסק הרמב"ם (הל' קרבן פסח ז, ח; הל' ביאת מקדש ד, יב) כתנא קמא במשנה, שאם אכלו ממנו זבים וזבות פטורים. אמנם "לא יתעסקו בו ולא יכנסו לעזרה, ואף על פי שנעשה בטמאה; ואם עברו ועשו או נכנסו לעזרה - חייבין כרת על הביאה ומיתה על העבודה, שלא נדחת אלא טמאת המת בלבד."

דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל: פסק הרמב"ם (הל' ביאת מקדש ד, יג) כלישנא בתרא דרבא לקולא, "ופסח שבא בטמאה, ודחקו טמאי מת ונכנסו להיכל - פטורין, אף על פי שלא התרו אלא לעזרה; הואיל ואין אני קורא בהם "אל מחוץ למחנה תשלחום" (במדבר ה, ג), הרי אלו פטורין."

⁹ אף על פי שאין משתלחין מכל מחנה שכינה, שהרי מותרין בעזרה טמאי מתים בפסח הבא בטומאה, משתלחין מיהא ממקצתו מן ההיכל רש"י.

¹⁰ ראה גמרא בכורות ל"ג ב'. גם בהל' פסח (ז, א) כתב הרמב"ם "אבל אם היו רב הקהל טמאי מת... - אינם נדחין, אלא יקריבו כלם הפסח בטמאה, הטמאים עם הטהורים, שנאמר: "ויהי אנשים..." - יחידים נדחים ואין הצבור נדחה. ודבר זה בטמאת המת בלבד, כמו שבארנו בביאת המקדש (ד, יב). והקשה שם הלחם משנה, דמשמע דלא נדחת אלא טומאת מת בלבד ולא שרץ, וגבי פסח שהקריבוהו בטומאה כתב "ואינו נאכל לכל טמא, אלא לטמאי מת שנדחת להם הטמאה הזאת, ולכיוצא בהם מטמאי מגע טמאות." אמאי גבי אכילה אמרינן דנאכל גם לטמא שרץ, וגבי דחיית הטומאה אמרינן דאינו אלא למת בלבד? עיי"ש. ונשאר בצ"ע. מקורות: רמב"ם (הל' ביאת המקדש ט, ד; יב; הל' קרבן פסח ז, ח).